

Migrant ali državljan?

Argentinski migranti v transnacionalnem prostoru

UVOD

Članek je rezultat etnografske raziskave med nekaterimi Argentinci v Barceloni ter njihovimi pojmovanji in strategijami migracije, prilagoditve ali integracije ter rekonstrukcije identifikacij v odnosu do domovine in Španije. Argentinci v Španiji imajo svojevrstno vlogo – čeprav so priseljenci, so mnogi postali tudi državljani Španije ali druge evropske države. Zato po eni strani migracijo doživljajo kot zelo pomembno osebno izkušnjo, ki jo zaznamuje tudi družbena percepcija imigracije, po drugi strani pa jim ta proces omogoči prevrednotenje predstav o nacionalnosti, pripadnosti, državljanstvu in identitetah (glej Aleinikoff in Klusmeyer 2000). Pri migracijah se transnacionalne povezave ter dinamike oblikovanja novih skupnosti ali socialnih mrež pokažejo kot pomembni deli pri (re)konstrukciji predstav o pripadnosti ter nacionalnih ali transnacionalnih identitetah.

ŠPANIJA V 'ERI MIGRACIJ'

Zdi se, da so v zadnjih dveh desetletjih migracije v Španijo sprožile nastanek novega ekonomskega in socialnega razreda. Ta je v mnogih pogledih najnižji in bi mu lahko rekli "služabniki sužnjev", kot priča grafit na železniški postaji v kraju El Masnou, malem predmestju Barcelone: "*Gracias a los inmigrantes, los esclavos tenemos criados. Los rotos.*" To pomeni: "Zahvaljujoč imigrantom imamo celo sužnji svoje služabnike. Potlačeni."² Priseljenci v Španiji se sicer dokaj lahko zaposlijo, če so le pripravljeni veliko in trdo delati za slabo plačo ter se odreči prostemu času, dopustu, *siest*i in prostim koncem tedna. Nekateri Argen-

¹ Frazo povzemam po Castlesu in Millerju (2003).

² Potlačeni ni ravno najboljši prevod izraza *los rotos*, ki je uporabljen v vsakdanjem govoru kot slabšalen izraz in pomeni pripadnike najnižjega sloja. Pridevnik *roto* sicer pomeni zlomljen, pri označevanju ljudi pa neotesan, nevzgojen in neizobražen.

tinci,³ s katerimi sem se pogovarjal in ki so zaposleni v turizmu, so delali od 8.00 zjutraj pa tja do 11.00 zvečer – včasih s popoldanskim odmorom, pogosto pa brez njega. Eden od njih je položaj priseljencev razložil tako: “Španci ne marajo tako veliko delati. Če zaposlitev vključuje konce tedna, so v glavnem zaposleni priseljenci. V takšnih službah so najboljše možnosti za nas.” Ekonomski migrant se mora avtomatično prilagoditi takšni situaciji, kar tudi pomeni, da priseljenci le redko opravljajo službe, za katere so kvalificirani. Večinoma so za svoje službe predobro izobraženi in kvalificirani in preslabo plačani.

Hierarhične razlike pa niso prisotne le med špansko in imigrantsko populacijo, temveč tudi med samimi imigranti. Razlike so večinoma strukturirane glede na dežele, iz katerih prihajajo, in zlasti glede na to, kako jih vidijo domačini in drugi priseljenci. Mnogi avtorji so zaznali prisotni razizem ali kulturni fundamentalizem, ki zaznamuje interakcije med špansko populacijo in priseljenci (Checa b. n. l.: 43; Checa 2001; Stolcke 2004; Ruiz b. n. l.). To sicer ne velja za argentinske priseljence, a ker so večinoma ekonomski migranti, morajo tudi oni po migraciji začeti na socialnem in ekonomskem nivoju, ki je nižji od zelenega.

Migracije so ena od pomembnejših in najbolj prisotnih tem tako v javnih kot tudi v akademskih diskusijah v Španiji. Verjetno so migracije po terorizmu druga najbolj pereča tematika, ki ji posvečajo zelo veliko pozornosti. Pri tem se usmerjajo zlasti na nedavne ali sodobne migracije v Španijo. V javnih medijih se pojavlja veliko novic, člankov, komentarjev, televizijskih in radijskih debat in razprav, sicer pa tudi veliko letakov, posterjev, grafitov in drugih javnih simbolov. Poleg tega je v zadnjih letih na to temo nastalo precej esejev, monografij, doktorskih del, pripravili so tudi kongrese in druge javne manifestacije o imigraciji (Checa b. n. l.: 40) Močna pozornost, ki jo v Španiji namenjajo imigraciji, pa sproža tudi nastajanje ksenofobičnega ozračja in celo odkrite rasistične izbruhe.⁴

Verjetno najbolj znan španski primer odkrite ksenofobije, kjer so nastale manifestacije odkrite agresije, je El Ejido v provinci Almeria, kjer so se februarja 2000 zgodili hudi neredi, usmerjeni proti imigrantski populaciji iz Afrike (glej Checa 2001). Neredi v El Ejidu so nastali 5. februarja, ko so neprištevnega Maročana aretirali zaradi umora domačinke. V dokaj majhnem mestu, kjer je zelo veliko število (ne)legalnih migrantov, je ta vest sodu nestrpnosti izbila dno, saj je neki drugi Maročan le dva tedna prej umoril dva kmeta v bližini mesta. Po tokratnem umoru pa niso le protestirali proti ilegalni imigraciji kot

³ Argentinci v Španiji so sicer v drugačnem položaju kot drugi, zlasti priseljenci iz Afrike, in so le v ekonomsko slabšem položaju, niso pa kulturno (ali celo ‘rasno’) stigmatizirani. Več o načinih percepcije migrantov glej Provansal (b. n.l.).

⁴ V letu 1995 je bilo vsaj 250 evidentiranih primerov odkrite agresije ali segregacije, usmerjene proti priseljencem v Španiji (Do Prado 1996, v: Checa b. n. l.: 43).

dva tedna prej, temveč so začeli razbijati trgovine in lokale priseljencev ter zažigali njihove skromne domove. Razbili so tudi poslopje imigrantske organizacije *Almería Acoge* (Almerija sprejema z dobrodošlico), čeprav celotna ekonomija El Ejida temelji na slabo plačanem trdem delu priseljencev na poljedelskih plantažah v 'toplih gredah'. Mladi so se po ulicah in celo domovih organizirano lotili preganjanja in pretepanja Afričanov in jih čez 50 težje poškodovali in nekaj celo ubili. Drugi Afričani so se zatekli v nekakšne zaprte in zaščitene 'begunske tabore'. Mnoge 'neonacistične' in 'fašistične' skupine po vsej Španiji so prek spletnih strani podpirale nemire in pozivale k nasilju proti priseljencem. Hujše nasilje je trajalo tri dni, precej dlje pa je trajalo, da se je življenje v El Ejidu normaliziralo. Policija je prve dni le preprečevala soočenja domačinov in imigrantov, a vseeno tolerirala nasilje, saj "so dobili stroga navodila, da ne posredujejo" (Bond 2000; Checa in Soto 2001: 40). V mestu, ki je tri dni živelo v pravi vojni, so se počasi razmere uredile, pokazala pa se je tleča ksenofobija, ki občasno izbruhne v odkrito nasilje. (Več o dogodkih v El Ejidu glej Checa 2001.)

Migracije močno zaznamujejo Španijo in njene prebivalce vsaj vse zadnje stoletje. Veliko ljudi se je selilo znotraj države med različno razvitimi regijami in provincami. Prebivalci Andaluzije in drugih južnih provinc ter Galicije in deloma tudi Baskije so se selili bodisi v Madrid ali Katalonijo. Mnoge Špance so možnosti za višji zaslužek in boljše življenje zvale zunaj meja lastne države. Čeprav se je po španski državljanski vojni in po drugi svetovni vojni veliko ljudi izselilo zaradi političnih razlogov – ti so se preselili pretežno v Argentino in druge države Južne Amerike –, se je večina odselila zaradi ekonomskih razlogov. Mnogo Špancev je še v osemdesetih letih 20. stoletja živelo in delalo v Nemčiji, Švici in drugih državah severne Evrope. Osemdeseta leta 20. stoletja so bila čas velikih sprememb tako v migraciji kot tudi v migracijskih politikah evropskih držav. Španci, ki so delali v drugih evropskih državah, so se vračali domov, manj pa jih je odhajalo delati na tuje. Pred tem časom je bila Španija pretežno prehodna dežela za afriške migrante, ki so delo iskali zlasti v Franciji, Nemčiji in severnih deželah.

Imigracija v Španijo v tem času ni bila množična, bila pa je prisotna. V Španijo so na primer prihajali politični migranti iz Argentine, ki je med letoma 1976 in 1983 doživljala najhujšo vojaško diktaturo v svoji zgodovini. V Španijo so se selili tudi iz Velike Britanije, in sicer od šestdesetih let 20. stoletja dalje, ko so se zaradi masovnega turizma začeli v Španijo seliti starejši upokoјenci, ki so kasneje sprožili pravi val naselitev Britancev na obalah južne Španije (glej O'Reilly 2000). Sprva so ostajali le poleti, zato je Španija spodbujala nakupe nepremičnin, ki so bile takrat še zelo poceni za Britance, ki so ravno doživljali

močan gospodarski razcvet v svoji deželi. Nekateri so prodali svoje nepremičnine v Veliki Britaniji in se preselili v Španijo, kjer so lahko kupili luksuzna stanovanja in brez težav živeli od pokojnine. V nekaterih krajih so tako živeli pretežno Britanci, kar je spodbudilo tudi druge, mlajše Britance, da so tam ustanovili lastna podjetja za izposajo avtomobilov, restavracije, nepremičninske agencije, bare in drugo. (glej O'Reilly 2000: 480).⁵ V Andaluziji izdajajo celo časopis v angleščini, ki se imenuje *Sur in English*.⁶

Šele v osemdesetih letih 20. stoletja je Španija začela postajati priljubljena dežela tudi za ekonomske migrante, ki so prihajali v Evropo. V zadnjih dveh desetletjih se dežela sooča z vedno večjim številom priseljencev, tako legalnih kot nelegalnih iz Afrike, Azije, Vzhodne Evrope in Južne Amerike. Največ jih je iz Maroka, Alžirije, Mavretanije, Senegala, Malija, Nigerije in Kameruna, veliko pa iz Ekvadorja, Peruja, Kolumbije, Dominikanske republike, Kube, Argentine itd.

Španska nedavna zgodovina je dobesedno prepletena z migracijami – bodisi emigracijami ali imigracijami. Mnogi prebivalci Španije so sami izkusili selitev v mesta, v druge province ali druge dežele in pogosto poudarjajo, da so zaradi svojih izkušenj še posebej solidarni z imigranti. Poleg tega, da ima veliko Špancev lastno izkušnjo migracije, med njimi živi precej priseljencev, ki so se uspešno integrirali v okoliško družbo. Tako v Španiji legalni in tudi ilegalni migranti pogosto pomenijo hrbtenico nekaterih sektorjev gospodarstva. Pomembni so tako za formalno kot neformalno ekonomijo (Solé in Parella 2003: 123). V nekaterih primerih⁷ ilegalni migranti predstavljajo celo glavno delovno silo za specifične gospodarske sektorje, kot so poljedelstvo, gradbeništvo in pomoč v gospodinjstvu (glej npr. Baldwin in Arango 1998; Corkill 2001; Mendoza 2000; prim. Baghana 1988; Traindafyllidou 2003). "To pa so gospodarski sektorji z najslabšimi zaposlitvenimi razmerami po človeškem kapitalu, delovnih odnosih, delovnih razmerah in višini zaslužka." (Solé in Parella 2003: 123)

ARGENTINCI V ŠPANJI

Argentinci imajo v Španiji kot priseljenci poseben status. V družbi so priseljenci označeni zlasti glede na državo izvora. Argentina v Španiji v tem smislu uživa visok ugled in predstave o povezanosti. Neki Katalonec, ki ima turistično

⁵ Leta 1999 naj bi na jugu Španije živel približno 600.000 Britancev (O'Reilly 2000: 481).

⁶ *Sur in English* je časopis, ki sta ga ustanovila Joan Davis in njen mož Gerry, založila pa ga je *Prensa Malagueña* v Málaga leta 1984. Časopis v angleščini je postal del vsakdana mnogih Britancev, ki živijo na obalah južne Španije. (Glej <<http://www.surinenglish.com/index.php>>)

⁷ V Almeriji so na primer območja, ki dobesedno živijo od poljedelstva v plastičnih toplih gredah (*invernaderos*). V ogromnih, s plastiko pokritih toplih gredah vse leto gojijo zelenjavo, v njih pa so zelo težke delovne razmere. V takšnem poljedelstvu je neredno zaposlenih veliko migrantov iz Afrike, zadnja leta pa tudi iz Vzhodne Evrope.

podjetje in je imel v sezoni 2004 zaposlena tudi dva Argentinca, je dejal: “Španci in Argentinci smo kot bratranci. Skoraj ne najdeš Španca, ki ne bi imel sorodnikov v Argentini. Tudi sam imam po mamini strani nekaj daljnih sorodnikov v Argentini.”

V zadnjem desetletju se je Argentina soočila s hudo gospodarsko recesijo in posledičnim gospodarskim zlomom, ki so ga najhujše občutili decembra 2001, ko je *peso* devalvirala in so mnogi izgubili večino svojih prihrankov, plače ter življenjski standard pa so padli na štirikrat nižjo raven. Propad mnogih industrijskih obratov in celih panog je močno dvignil brezposelnost, obenem pa tudi spodbudil ljudi k emigraciji. Primarna cilja za argentinske ekonomske migrante sta ZDA in EU. Glede na uradne številke argentinskega zunanjega ministrstva okoli 600.000 Argentinec živi v tujini. Samo v Španiji naj bi jih bilo 250.000 (Clarín 14. 2. 04). Čeprav so to uradne številke, jih je verjetno precej več. Nekatere ocene se dvignejo celo do 4 milijonov Argentinec, ki živijo v tujini (Migraciones en cifras 2004).

Diego Arcos, predsednik organizacije *El Casal de los Argentinos en Barcelona* (Argentinski dom v Barceloni), je zatrdil, da se je “le v prvih šestih mesecih po eskalaciji gospodarske krize ... skoraj 100.000 Argentinec priselilo samo v Barcelono” (Presidente de Casa Argentina 2004). Glede na podatke organizacije *Casa de Argentina en Cataluña*, je število argentinskih priseljencev v Barceloni iz 17.000 v letu 2000 povzpelo na 160.000 štiri leta kasneje, kar predstavlja kar precejšen odstotek celotne populacije Barcelone (od 4 do 10 odstotkov).⁸

Večina Argentinec se je v Španiji naselila v urbanih centrih, kot sta Barcelona in Madrid, ter v turističnih naseljih ob obali in na otokih. Najbolj priljubljen kraj je Barcelona, ki je v Argentini znana kot najbolj perspektivni del Španije. Čeprav deset tisoče Argentinec živi po vsej Španiji, pa se je znatni delež naselil v Barceloni. Eden od informatorjev je bil ciničen glede te odločitve: “Španijo smo izbrali zlasti zaradi istega jezika, in ker poznamo Argentinec, ki so se že pred nami preselili v Španijo. A tu živimo v družbi, kjer vsi med seboj govorijo katalonsko, kastiljščino pa uporabljajo kot drugi jezik.”

Informacije in vesti, ki jih migranti pošiljajo domov, pomagajo tudi drugim, da se odločijo za Barcelono, saj imajo tu razne družbene organizacije, kjer se lahko družijo z drugimi Argentinci. Poleg tega, da je Katalonija najrazvitejši del Španije, naj bi bila razlika tudi v obravnavanju priseljencev. “Imigrante v Kataloniji obravnavajo kot druge prebivalce – lahko se registrirajo in s tem dobijo pravico do brezplačnega zdravstvenega varstva in izobraževanja.” (Presi-

⁸ Barcelona ima okoli 1,5 milijona prebivalcev, mesto s širšo okolico, ki *de facto* funkcionira kot njena predmestja (precej Argentinec živi tudi v predmestjih), pa ima okoli 4,5 milijona prebivalcev.

dente de Casa Argentina 2004) V upanju na boljše možnosti za delo in življenje v Evropi so iz Argentine emigrirali pripadniki vseh razredov razen najvišjega. Še v najtežjih razmerah živijo ravno pripadniki srednjega razreda, saj je 36 odstotkov vseh univerzitetnih diplomantov brezposelnih. Ti so tudi najpogostejši emigranti (Migraciones en cifras 2004), kar podre stereotip o migrantih kot pripadnikih najnižjega in najrevnejšega razreda.

MIGRACIJA - POSLEDICA OSEBNIH ODLOČITEV

Čeprav migracije (pre)pogosto opisujemo in pojasnujemo v (makro)socioloških okvirih, je sam proces migracije osebna izkušnja ali "rezultat osebnih odločitev posameznikov" (Checa b. n. l.: 50). Kot so se izrazili nekateri Argentinci v Barceloni, njihovo izkušnjo migracije predstavljajo odločitve, ki so sprožile prej neznane in dolgotrajne aktivnosti. To je razumljivo, saj migracije sprožijo vrsto zelo pomembnih sprememb v osebnem in socialnem življenju posameznikov in družin. Migracija največkrat ni rezultat hitre, nepremišljene odločitve, temveč skrbno načrtovana aktivnost. Večina migrantov se je kar nekaj let pripravljala na selitev, preden so se resnično preselili v drugo državo.

Eden od Argentinec je takole pojasnil, kako se je počutil, ko so on, njegova žena ter dva sinova odšli iz Argentine: "Ko smo odhajali od doma, je bilo precej drugače, kot če bi se odpravili samo na potovanje. Čutil sem odgovornost in bilo me je strah, kako se bo izšlo. Obenem je bilo tudi pričakovanje pred nečim popolnoma novim. Ampak ni bilo le to. Zadaj je bilo nekaj let skrbnega premišljevanja, pogovorov, tehtanja naših možnosti in priprav, zbiranja podatkov itd. Ko smo sedli na avtobus in se odpeljali proti letališču v Buenos Airesu, je bilo to to. Vse načrtovanje, tehtanja in odločanja so postala v tem trenutku realnost. Zapustili smo naš dom, naše življenje v Argentini, naše prijatelje in sorodnike."

Claudio je pojasnil, da so se z ženo in dvema otrokoma (eden je star štiriinajst, drugi pa pet let) v Barcelono preselili aprila leta 2003 po dolgem in tehtnem premisleku. Odločili so se, da jim migracija v Španijo omogoča boljše možnosti za življenje kot Argentina. Claudio in njegova žena Claudia sta se opredelila kot pripadnika srednjega razreda v Argentini, saj so bili navajeni na precej visok standard. Po poroki leta 1988 sta se preselila v najeto stanovanje, a sta oba imela precej dobri službi, on kot inženir elektrotehnike, žena pa kot učiteljica predšolskih otrok. Naslednje leto sta dobila prvorojenega sina, kmalu pa sta kupila hišo v Buenos Airesu – na kredit in s hipoteko. Sprva nista imela nobenih težav pri odplačevanju kredita, sredi devetdesetih let pa se je splošna ekonomska situacija tako poslabšala, da sta le še težka odplačevala dolgove.

Zato sta hišo prodala in se prvič preselila – tokrat v Mar de la Plata, kjer živijo tudi njegovi starši.

Ta odločitev je bila začasno zelo dobra, saj sta se zopet oba zaposlila in kupila stanovanje. Leta 1999 sta dobila drugega otroka, vendar se Claudia ni več vrnila v službo, saj ni uspela dobiti novega delovnega mesta. Do leta 2000 se je ekonomska situacija že zelo poslabšala. Claudio je dejal, da sta skupaj z ženo, ko sta se preselila v hišo v Buenos Airesu, zaslužila okoli 3500 USD, ko pa so odšli iz Argentine, le še 100 USD. Ali drugače: “Ko sem pred nekaj leti kupil računalnik, sem dal manj kot eno plačo. Če bi ga želel kupiti zdaj, bi moral dati celoletno plačo.”

Obenem so ju začele v Argentini motiti tudi druge stvari. “V Argentini, zlasti v Buenos Airesu, je postalo precej bolj nevarno, kot je bilo prej, izobrazba je slabša, razlika med revnimi in bogatimi pa močno narašča. Srednji sloj izginja, saj postaja reven. To pa ni tisto, kar bi rad dal svojim otrokom.” Zato so že leta 2000, precej pred gospodarskim zlomom, začeli premišljevat o selitvi v Španijo. Claudia je zase in za otroka zaprosila za italijansko državljanstvo, saj je hči italijanskega priseljenca v Argentini. Po približno dveh letih so dobili državljanstvo in s tem možnost, da se preselijo v Evropo. Španijo so izbrali zaradi jezika in zato, ker “je veliko Argentinecev v zadnjih letih odšlo v Španijo”. V Barcelono so šli, ker je znana kot najbolj razvita regija v Španiji in z največ možnostmi za zaposlitev, poleg tega pa so imeli tudi stike s prijateljico Claudi-jeve matere, ki se je tja preselila nekaj let prej.

Več kot dve leti je trajalo, da so uredili vse potrebno za selitev. Kot mnogi drugi migranti iz Argentine so skušali vnaprej urediti vse potrebne dokumente. V takšni situaciji obstajajo tri osnovne možnosti. Nekateri pridejo v državo kot turisti, presežejo turistični vizum in si ilegalno poiščejo zaposlitev. Takšna praksa je zelo pogosta, saj je bilo leta 2004 v Španiji približno milijon ilegalnih priseljencev, med njimi okoli sto tisoč argentinskih.⁹ Argentinci pridejo legalno, a nekateri ostanejo dlje, kot jim dopušča vizum. Pogosto pridejo le čez sezono in si poiščejo ilegalno zaposlitev, zlasti v turizmu.

⁹ Mnogi priseljenca, ki pridejo iz Afrike, ilegalno prestopijo mejo. Pogosto jih tihotapci s čolni tihotapijo čez preliv proti obalam južne Španije. Mnoge med njimi policija ujame, ko se izkrcajo, veliko pa jih pri ilegalnem prestopu čez mejo umre – bodisi utonejo, saj jih tihotapci pogosto odvržejo v morje celo kilometer pred obalo, bodisi se med prevozom zadušijo, natlačeni v majhnih zaprtih skrivališčih (Valls-Russel 2001: 9). Vesti o prebežnikih iz Afrike dnevno polnijo španske časopise. Z zamenjavo oblasti spomladi 2004 se je odprla možnost legalizacije ilegalnih priseljencev, ki že dlje časa bivajo v Španiji. Legalizacijo so obljubili socialisti in poteka od jeseni 2004. S tem jih nameravajo aktivneje vključiti v legalno delovno silo, ki plačuje davke, poleg tega pa država s tem dobi nad njimi večji nadzor. Prej vladajoča konservativna Ljudska stranka (*Partido popular*) je vzdrževala javno podobo ilegalnosti priseljencev, čeprav so se točno zavedali njihovega pomena za ohranjanje gospodarske rasti in pokojninskega sistema.

Druga možnost, ki jo imajo migranti, je, da si vnaprej uredijo zaposlitev. S pogodbo o zaposlitvi dobi prosilec tudi pravico do delovnega in bivalnega dovoljenja. To možnost največkrat uporabljajo tisti, ki imajo v državi imigracije razvite družbene mreže prijateljev, sorodnikov in rojakov. Za Argentinec to ni najboljša možnost, saj je njihova številčna migracija dokaj nedavna in še nimajo vzpostavljenih lastnih podjetij in močnih mrež poznanstev.

Tretja možnost, ki jo Argentinci precej pogosto uporabijo, je, da pridobijo državljanstvo Španije ali katerekoli države, ki je vključena v Evropsko unijo, in s tem dobijo pravico do bivanja in dela kjerkoli v EU. Mnogi si na ta način vnaprej uredijo dokumente o državljanstvu. Leta 2001 je na italijanske konzulate v Argentini prispelo okoli 600.000 potnih listin s prošnjo za pridobitev italijanskega državljanstva (Migraciones en cifras 2004). Vsaj še 250.000 Argentinec pa je upravičenih do španskega državljanstva. Ta številka je še višja za italijansko državljanstvo.¹⁰

Nobena od naštetih možnosti ni obenem zanesljiva, hitra in lahko izvedljiva. Claudia je lahko za italijansko državljanstvo zaprosila, ker je bil njen oče italijanski priseljenec v Argentini. Po približno dveh letih so ona in oba njena sinova dobili italijansko državljanstvo, ki jim je omogočilo legalno selitev v Španijo.¹¹ Claudio je dobil bivalno in delovno dovoljenje v Španiji, ker je njegova žena državljanka članice Evropske unije. Da bi trajno uredil svoj pravni status v Španiji, je zaprosil za slovensko državljanstvo, saj je njegov oče slovenskega rodu in v Argentini živi že od rane mladosti, ko so s starši takoj po drugi svetovni vojni pobegnili zaradi političnih razlogov.

V njihovem primeru so vprašanja državljanstva, nacionalnosti, pripadnosti in identitete očitno kompleksna. Družina s štirimi člani, vsi rojeni v Argentini in argentinske nacionalnosti, trije tudi z italijanskim državljanstvom, eden pa čaka na slovenskega, kot ekonomski migranti živijo v Barceloni in niso za zdaj še nikoli bili niti v Italiji niti v Sloveniji.¹² Večina njihovih bližnjih sorodnikov in prijateljev živi v Argentini ter nekaj v Braziliji, imajo pa daljne sorodnike v Sloveniji in Italiji ter so z njimi stike navezali šele zaradi migracije v Evropo. Veliko argentinskih migrantov v Španiji je bodisi spremenilo svoje državljan-

¹⁰ Kriterije za pridobitev državljanstva postavlja vsaka članica EU posebej, zato je nekatera državljanstva lažje pridobiti kot druga. Za pridobitev italijanskega državljanstva mora prosilec le dokazati neposreden izvor ali vsaj enega prednika iz Italije (podobno je pri Španiji). Nekatere države, med njimi tudi Španija in Italija, tudi dovoljujejo dvojno državljanstvo, to pomeni, da se prosilec v teh primerih ni treba odpovedati argentinskemu.

¹¹ Po izkušnjah različnih Argentinec v Španiji ponavadi proces pridobitve drugega državljanstva traja okoli dve leti.

¹² Dejstvo, da so bili Claudijevi stari starši v Sloveniji živeči Romi, še dodatno zaplete vprašanja nacionalnosti ali celo etničnosti ter zlasti pojmovanje nastajanja skupinskih in osebnih identifikacij, premikanja med njimi in celo njihovo opustitev.

stvo ali pridobilo novo, vendar so glede na nacionalno identiteto ostali Argentinci. Ko zaprosijo za novo državljanstvo članice Evropske unije, svojo pripadnost več državam in narodom legitimirajo z izvorom in družinsko zgodovino, kar pa je predvsem pragmatična uporaba kriterijev rodu in nacionalnosti, da pridobijo pravni status in možnosti za začetek novega življenja v neki drugi deželi.

V primeru opisane družine kraj bivanja ne sovпада niti z njihovo nacionalnostjo, niti z njihovim državljanstvom kot formalnopravno kategorijo pripadnosti in iz tega izvirajočih pravic. Mnogi Argentinci želijo celo aktivno sodelovati pri sprožanju in vodenju družbenih, ekonomskih in političnih sprememb 'doma'. Predstava o 'domu' in 'domovini' je tesno povezana s predstavo o nacionalnosti in se za mnoge zaradi migracije ni bistveno spremenila, kvečjemu se je za nekatere celo še okrepila. V osnovi vsaj nedavni migranti prve generacije zaradi povezanosti z domovino ostajajo zvesti argentinski nacionalnosti. Claudio, na primer, ostaja navezan na Argentino kot svojo domovino (*la patria*), njegov oče pa je vse življenje podobno dojemal Slovenijo, kar je značilno za prvo generacijo slovenskih povojnih izseljencev v Argentini.

MIGRANTI V TRANSNACIONALNEM PROSTORU

Če lahko "transnacionalnost na grobo opredelimo kot mnogovrstne vezi in interakcije, ki povezujejo ljudi ... prek meja nacionalnih držav" (Vertovec 1999: 447), bi lahko migracije opredelili kot "transnacionalno socialno aktivnost" (Checa b. n. l.: 51). Očitno so socialne mreže in vezi omenjenih Argentinecev močno razpršene v prostoru. Čeprav so se preselili, mnogi skušajo čim bolj aktivno ohranjati vsaj nekatera svoja prejšnja razmerja. Zaradi migracije so te mreže postale transnacionalne in povezujejo prostor, kjer so živeli pred migracijo in prostor njihovega trenutnega bivanja. Na ta način "so identifikacije posameznikov ali skupin izpogajane v socialnih svetovih, ki zajemajo več krajev" (Vertovec 2001a: 573).

Med pomembnimi transnacionalnimi aktivnostmi migrantov so vzdrževanje komunikacije s sorodniki in prijatelji ter pošiljanje denarne pomoči svojcem v domovini. V letu 2003 so argentinski migranti svojcem in prijateljem v domovino poslali 225 milijonov USD.¹³

Pogosto se posamezniki preselijo, da se pridružijo svojemu bližnjemu. Veliko Argentinecev se je priselilo s celotnimi ožjimi družinami, mnogim pa so se dru-

¹³ Te številke zajemajo le uradna denarna nakazila svojcem prek bank. Realna številka je verjetno precej višja. Vir: <http://www.invertironline.com/contenido/noticias_Rapidas/indice_nr.asp?id_noticia=18769>

žine pridružile kasneje ali pa načrtujejo, da se jim šele pridružijo. Claudio načrtuje, da bi se mu sčasoma pridružila še sestra, kasneje pa še oba starša. Eden od informatorjev, Pedro, je bil izredno navdušen in v pričakovanju, saj naj bi se mu jeseni 2004 po skoraj treh letih končno pridružila žena in mali sinček. V Španijo je emigriral leta 2002, vendar ni imel urejenih dokumentov, zato se je preselil sam. Njegova žena in pravkar rojeni sin sta ostala doma. V Barceloni si je uredil dovoljenje za bivanje in delo ter prihranil nekaj denarja, da si je uredil stanovanje. Februarja 2004 se je po dveh letih vrnil domov, kjer je ostal le kratek čas, saj se je kmalu spet vrnil v Barcelono. V tem času si je toliko uredil življenje, da se mu bo pridružila še njegova družina. Čeprav so šli vsi skozi hudo preizkušnjo, jim vsaj za zdaj kaže, da se bo srečno izteklo.

Večkrat so informatorji govorili o migraciji kot o prehodnem obdobju ali tranziciji, češ da niso “vedeli, kako se bo izteklo”, “ali se bo srečno končalo” itd. Migracija je lahko tudi projekt izboljšanja življenjskega standarda. V prvi polovici 20. stoletja so Italijani, Španci, Slovenci itd. zapuščali svoje domovine zaradi revščine in emigrirali v Argentino (glej Schneider 2000). Zdaj se dogaja obratni proces. Samo migracijo lahko razčlenimo na tri obdobja. Prvo obdobje zajemajo priprave na migracijo, začne se s trenutkom, ko kdo začne resno razmišljati o selitvi, se na to pripravljati, zbirati podatke, stike, urejati dokumentacijo itd.¹⁴ Drugo obdobje je obdobje same selitve, adaptacije ter integracije v novo družbeno in kulturno okolje, iskanje bivališča, zaposlitve itd. To obdobje lahko traja kar dolgo, tudi leto ali več. Tretje obdobje se začne po uspešni ali neuspešni migraciji.

Poleg ohranjanja starih socialnih mrež in poznanstev je za migrante zelo pomembno tudi ustvarjanje novih družbenih odnosov in mrež. Nekateri imigranti se nikoli zares ne integrirajo. Pogosto so vzroki za to zelo subjektivni, včasih pa tudi objektivni, saj nekaterih migrantov okoliška družba ne sprejema zaradi predsodkov ali stereotipov. Stigmatizirani so kot najnižji razred, revni ljudje, neizobraženi ter pomenijo kulturno in ekonomsko breme družbe.¹⁵ Imigranti pogosto nimajo druge možnosti, kot da se zadovoljijo s tisto službo, ki jo pač uspejo dobiti, to je tudi posledica slabo razvejenih poznanstev in družbenih mrež na začetku njihove selitve. Tako sem imel priložnost spoznati strokovne-

¹⁴ Migracije so lahko tudi zelo dober posel. V svetu obstaja že veliko svetovalnih podjetij za migracijo. Njihove usluge zajemajo na primer svetovanje pred selitvijo, urejanje dovoljenj (za delo, bivanje), iskanje bivališča in celo zaposlitve itd.

¹⁵ Ti predsodki največkrat ne držijo, saj migranti v Evropi zaradi hitrega staranja prebivalstva pogosto predstavljajo edino možnost za dolgoročno gospodarsko rast ali vsaj ohranjanje pokojninskega sistema in splošne blaginje. V Španiji sta tako javno prisotni dve podobi o imigraciji – prva prikazuje imigracijo kot kulturni problem (v glavnem se sklicujejo na afriške migrante, ki so najbolj množični), druga kot gospodarsko rešitev.

ga tehnika, ki dela v mesnici, inženirja elektrotehnike, ki dela v kampu, učiteljico telesne vzgoje, ki je delala v baru, pedagoginjo za predšolske otroke, ki je delala v trgovinici itd. Integracija je namreč zelo pomembna, saj se imigranti sčasoma bolj ali manj vklopijo v družbeni prostor. Če jim tega ne uspe storiti, jim to pogosto zelo oteži migracijo.

Maribel je bila še posebej razočarana s svojim življenjem v Barceloni. Na migracijo se je pripravljala dve leti, ko je uvidela, da v Argentini vsaj kratkoročno ni nobenih dobrih perspektiv za prihodnost. Težko je sprejela, da je v nekaj letih postala revna. Zaposila je za špansko državljanstvo, do katerega je bila upravičena zaradi očeta, ki je v zgodnjih petdesetih letih 20. stoletja iz Galicije emigriral v Argentino zaradi splošne ekonomske in politične situacije v Francovi Španiji. V tem času je iz Galicije emigriralo izredno veliko ljudi, zlasti v Argentino. Obudila in uporabila je vezi svoje družine v Španiji in dobila špansko državljanstvo, vendar ni nikoli čutila prav močne povezanosti s Španijo.¹⁶ Čeprav ima sorodnike v Galiciji, se ni obrnila na njih, saj je bila preponosna in ni "hotela, da bi se zdelo kot da od njih kaj pričakuje". Raje je prišla v Barcelono, kjer pred prihodom sicer ni poznala nikogar, tam pa je spoznala kar precej Argentinecev. Ti odnosi so nastali nenačrtno, spontano in le na podlagi skupnega izvora in izkušnje migracije. Vendar se z njimi ni želela preveč družiti, saj se "oni ves čas obnašajo kot Argentinci in se nočejo integrirati, jaz pa sem se preselila z idejo, da si tu uredim življenje in se vklopim v družbo". Vendar ji ni uspelo. Razen z Argentinci ni v svojem novem okolju ustvarila nobenih pomembnejših odnosov. Njene zaposlitve so bile neredne, začasne in priložnostne v zadnjih dveh letih, ko se je dobesedno borila za preživetje v Barceloni. "Barcelono bom zapustila z žalostjo, saj mi je Španija zelo všeč. Vendar tu živim stran od vsega, kar mi je pomembno, stran od družine, od hčere in moža."

CASAL DE LOS ARGENTINOS - ORGANIZACIJA ARGENTINECV V BARCELONI

V takšni splošni situaciji, v kateri je večina migrantov prišla v Španijo zaradi drastičnega poslabšanja življenjskega standarda in ekonomskih razlogov, večinoma še nimajo uveljavljenih socialnih mrež, zato je pričakovano, da se spontano organizirajo v različne klube ali druge organizacije, kjer se družijo in si pomagajo. Pomagajo si zlasti z informacijami o prostih stanovanjih, službah ter organizirajo skupne družabne ali kulturne aktivnosti. Informacije si sicer zelo uspešno izmenjujejo tudi po elektronskih medijih, zlasti internetu. Na

¹⁶ Nekateri drugi informatorji so se resnično zanimali za družinske zgodovine, daljne sorodnike in želeli spoznati, od kod so prišli njihovi starši.

mnogih spletnih straneh so dostopne informacije o Argentincih v Španiji. Imajo celo spletni forum, kjer med seboj komunicirajo, se spoznavaajo ali pa iščejo specifične informacije.

Argentinci so ustanovili precej društev in neprofitnih organizacij, s katerimi pomagajo drugim rojakom pri migraciji in integraciji v novem okolju. Ena takšnih organizacij je na primer Argentinski dom v Barceloni (*Casal de los Argentinos en Barcelona*), ki so ga ustanovili julija 2001 z namenom, da pomagajo rojakom, ki so začeli prihajati v Španijo v vedno večjem številu, ter obenem ustvariti nove družbene mreže med njimi. Svoje izpostave imajo po vsej Kataloniji in so del ASPA (*Acción Solidaria con el Pueblo Argentino*), koordinacijskega telesa vseh organizacij, ki združujejo Argentine v Španiji.

Casal de los Argentinos je registriran kot nevladna neprofitna organizacija, ki združuje socialne, kulturne, pravne in politične vidike življenja imigrantov (*Casal Argentino* b. n. l.) Njen namen je:

- združevati ljudi, ki jih zanimajo aktivnosti, povezane z Argentino in življenjem Argentinev v Kataloniji;
- sodelovati z vsemi uradnimi in javnimi telesi za izboljšanje položaja Argentinev;
- olajšati koordinacijo organizacij Argentinev v Kataloniji;
- prizadevati si, da doseže enakopravnost med imigranti in drugimi prebivalci Katalonije in Španije;
- razvijati aktivnosti medsebojne pomoči in solidarnosti med argentinskimi imigranti in drugimi prebivalci Katalonije;
- nuditi socialno, pravno in drugo pomoč, kadar je treba zastopati skupinske, kulturne in individualne interese Argentinev.

Dejansko se v tej organizaciji in njenih dejavnosti združuje le majhen delež vseh Argentinev v Kataloniji, a vseeno služi kot “vhodna vrata za rojake” v Kataloniji (Presidente de la Casa Argentina 2004). S tem namenom nudijo brezplačno pravno in psihološko svetovanje imigrantom, stimulirajo njihovo povezovanje in s tem nastajanje socialnih povezav in mrež ter izmenjevanje informacij. Do neke mere se s takšno organizacijo ljudje angažirajo tudi v političnem prostoru. Organizacija deluje kot politični sogovornik, saj oblikuje določene pritiske na špansko upravo in migracijsko politiko ter se odziva tudi na argentinsko politično in ekonomsko situacijo.

SKLEP

Mnogi Argentinci so se v zadnjih nekaj letih za stalno preselili v Španijo, kjer so se polnopravno vključili v družbo, delajo v službah, plačujejo davke, otroci obiskujejo šole, ustvarjajo nove socialne organizacije in družbena raz-

merja ter po svoje zaznamujejo urbano kulturno krajino. Saksia Sassen pravi, da je smiselno, če "raziskave transnacionalnih migrantov postavimo v medsebojno interakcijo z razumevanjem globalnih transformacij urbanih struktur, nacionalnih politik in mednarodnih ekonomij" (Vertovec 2001b: 5). Migracije se tako zdijo zelo osebna aktivnost, ki jo sprožajo nacionalne in mednarodne politike, globalne ekonomije in subjektivni razlogi. Takšne migracije generirajo pomembne tokove prebivalstva in nove socialne formacije. Migranti oblikujejo nove oblike skupnosti in socialnih mrež, ki jim pomagajo pri integraciji v okoliško družbo, obenem pa tudi rekonstruirajo predstave o domu, domovini, pripadnosti in nacionalnih identitetah.

Nekatere aktivnosti Argentinecev potekajo v transnacionalnem prostoru, ki zajema družbeni prostor in skupnosti prejšnjega in trenutnega bivanja. Ohranjanje nekaterih oblik družbenih interakcij s posamezniki ali skupnostjo v domovini in obenem oblikovanje novih transnacionalnih socialnih mrež jim omogoča, da ponovno strukturirajo predstave o povezavah s svojim narodom, državo in domovino ter Španijo; pogosto se tudi aktivno vključijo v politična in ekonomska vprašanja obeh dežel.

LITERATURA

- ALENIKOFF, T. A in KLUSMEYER D. (ur.) (2000): *From Migrant to Citizen: Membership in a Changing World*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington DC.
- BAGANHA, M. (1988): "Immigrant involvement in the informal economy: the Portuguese case", *Journal of Ethnic and Migration Studies* let. 24, št. 2, str. 367-385.
- BALDWIN E. in ARANGO J. (ur.) (1998): *Immigrants and the Informal Economy in Southern Europe*, Frank Cass, London.
- BOND, P. (2000): "Spain: racist violence injures 50 in Almería", vir: <<http://www.wsws.org/articles/2000/feb2000/span-f11.shtml>>
- Casal Argentino (b. n. l.): "Que es Casal Argentino?", vir: <<http://www.casalargentino.org/casal1.htm>>
- CASTLES, S. in MARK J. M. (2003): *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*, Palgrave MacMillan, Hampshire in New York.
- CHECA, F. (ur.) (2001): *El Ejido: La ciudad cortijo: Claves socioeconómicas del conflicto étnico*, Icaria, Barcelona.
- CHECA, F. in C. F. SOTO (2001): "Descripción del conflicto étnico", v: CHECA F. (ur.): "El Ejido: La ciudad cortijo: Claves socioeconómicas del conflicto étnico", Icaria, Barcelona.
- CHECA F. in SORIANO E. (ur.): *Inmigrantes entre nosotros: Trabajo, cultura y educación intercultural*, Icaria, Barcelona.
- CHECA, J. C. (b. n. l.): "Los estudios sobre migraciones en España: Una aproximación", v: CORKILL, D. (2001): "Economic migrants and the labour market in Spain and Portugal", *Ethnic and Racial Studies* let. 24, št. 5, str. 828-844.
- MENDOZA, C. (2000): "African employment in Iberian construction: a cross-border analysis", *Journal of Ethnic and Migration Studies* let. 26, št. 4, str. 609-634.
- Migraciones en cifras (2004): vir: <<http://www.terra.com.ar/ctematicos/migraciones/migraciones.html>>
- O'REILLY (2000): "'New Europe, old boundaries': British migrants in Spain", *Journal of Social Welfare and Family Law* let. 22, št. 4, str. 479-491.
- Presidente de Casa Argentina (2004): "Presidente de Casa Argentina: Inmigrantes: 'En Barcelona tienen salud gratuita'", Terra, 10. 3. 2004, Buenos Aires, vir: <<http://www.terra.com.ar/canales/informaciongeneral/87/87030.html>>
- PROVANSAL, D. (b. n. l.): "De qué migración hablamos? Desde los conceptos a las practicas sociales", v: CHECA F. in SORIANO E. (ur.): *Inmigrantes entre nosotros: Trabajo, cultura y educación intercultural*, Icaria, Barcelona.

- RUIZ, M. D. (b. n. l.): "Inmigración, etnicidad y derecho a la indiferencia: La antropología y la invención de 'minorías culturales' en contextos urbanos", v: CHECA, J. C., CHECA O. in ÁRJONA GARRIDO A. (ur.): *Convivencias entre culturas: El fenomeno migratorio en España*, Signatura Demos, Sevilla.
- SCHENIDER, A. (2000): *Futures Lost: Nostalgia and Identity among Italian immigrants in Argentina*, Peter Lang, Oxford idr.
- SOLÉ C. in S. PARELLA (2003): "The labour market and racial discrimination in Spain", *Journal of Ethnic and Migration Studies* let. 29, št. 1, str. 121–140.
- STOLCKE, V. (2004): "The notion of culture in the modern state", Predavanje na IP ADOPAC, Dunaj, 31. 8. 2004.
- TRAINDAFYLLIDOU, A. (2003): "Immigration policy implementation in Italy: organisational culture, identity processes and labour market control", *Journal of Ethnic & Migration Studies* let. 29, št. 2, str. 257–298.
- VALLS-RUSSELL, J. (2001): "Spain's new challenge", *Illegal immigration* št. september / oktober, str. 9–11.
- VERTOVEC, S. (1999): "Conceiving and Researching Transnationalism", *Ethnic and Racial Studies* let. 22, št. 2, str. 447–462.
- (2001a): "Transnationalism and Identity", *Journal of Ethnic and Migration Studies* let. 27, št. 4, str. 573–582.
- (2001b): "Transnational social formations: Towards conceptual cross-fertilization", vir: <<http://www.transcomm.ox.ac.uk/working%20papers/Vertovec2.pdf>>